

บทที่ 5

การรัฐประหารตามจารีตประเพณี

(พ.ศ.2517 – 2549)

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงเหตุการณ์การรัฐประหารที่เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ.2517 – 2549 เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ ลักษณะของการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ เนื่องจากในเวลาที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ ผ่านพ้นยุคเผด็จการทหาร และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517 ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก เปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ เคลื่อนไหวได้อย่างเปิดเผย ซึ่งจะอธิบายการรัฐประหารในช่วงเวลานี้ ว่ามีความแตกต่างจากในช่วงพ.ศ.2475 – 2495 และช่วง พ.ศ.2500-2516 อย่างไร โดยแบ่งการศึกษาการรัฐประหารแต่ละครั้งออกเป็น 3 ส่วน คือ เหตุการณ์การรัฐประหาร สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหาร และประเด็นข้อตั้งเถียงที่เกิดขึ้น โดยในช่วงนี้มีการรัฐประหารเกิดขึ้น 4 ครั้ง

5.1 การรัฐประหารครั้งที่ 9 วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

5.1.1 เหตุการณ์รัฐประหาร

เหตุการณ์รัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นขณะ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชเป็นนายกรัฐมนตรี โดยหลังจากที่เหตุการณ์วิกฤตการณ์ทางการเมือง พ.ศ.2516 สิ้นสุดลง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 ซึ่งเป็นฉบับที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่นักศึกษา และเปิดโอกาสให้กลุ่มสังคมนิยมเคลื่อนไหวได้อย่างเต็มที่ การเปิดเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง จนนำไปสู่การรัฐประหารโดยพลเรือเอกสฤษดิ์ ชลออยู่ ผู้เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารภายใต้ชื่อ “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” โดยการรัฐประหารเริ่มขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 คณะรัฐประหารได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 และในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2519 เวลาประมาณ 17.00 น. พลเรือเอกสฤษดิ์ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อกราบบังคมทูลรายงานสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันให้ทรงทราบ¹ ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่ง

¹ สำนักงานพจนานุกรมศัพท์ราชบัณฑิตยสถาน, คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2519, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรบัณฑิต, 2519), หน้า 8.

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 และทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯแต่งตั้งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี

5.1.2 สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหาร

ก่อนการรัฐประหารในครั้งนี้ พลเรือเอกสัจด์ ชลออยู่ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2519 เพื่อกราบบังคมทูลถึงสถานการณ์บ้านเมืองและความต้องการทำปฏิวัติ โดยอยากจะได้พรจากพระโอบยรู้ให้ทหารดำเนินการตามที่คิด แต่ในหลวงมิได้รับสั่งตรงๆแต่รับสั่งให้คิดเอาเองว่าควรทำอย่างไร พลเรือเอกสัจด์เห็นว่าเมื่อมิได้รับสั่งตรงๆก็คงทำการไม่ได้ จึงกราบบังคมทูลถามว่าหากทหารยึดอำนาจปกครองแล้ว ใครควรจะเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี พลเรือเอกสัจด์ได้กราบบังคมทูลรายชื่อของบุคคลที่ควรเป็นนายกรัฐมนตรี 15 ชื่อ แต่ก็ไม่ทรงรับสั่งสนับสนุนผู้ใด เมื่อจะกราบบังคมทูลลากลับในหลวงทรงรับสั่งว่า จะทำอะไรลงไปก็ควรปรึกษานักกฎหมาย คือ คุณธานินทร์ กรัยวิเชียร ผู้พิพากษาศาลฎีกาเสียด้วย² เมื่อพลเรือเอกสัจด์ทำการรัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อมาในวันที่ 7 ตุลาคม 2553 พ.ศ.2519 พลเรือเอกสัจด์ ได้เข้าเฝ้าฯพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อกราบบังคมทูลรายงานสถานการณ์ในปัจจุบันให้ทรงทราบ และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯแต่งตั้งนายธานินทร์เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2519³ และในวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2519 นายธานินทร์ นายกรัฐมนตรี ได้ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พ.ศ.2519 เพื่อทำการนิรโทษกรรมให้ผู้ที่ทำการรัฐประหารในครั้งนั้น

5.1.3 ประเด็นข้อสังเกต

ประเด็นข้อสังเกต จากการรัฐประหารในครั้งนี้แบ่งออกได้ ดังนี้

1) การตั้งนายธานินทร์ เป็นนายกรัฐมนตรีภายหลังจากรัฐประหารนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่านายธานินทร์ เป็นบุคคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ แนะนำให้พลเรือเอกสัจด์ ทำการปรึกษาก่อนจะทำการใดลงไป

² บุญชนะ อัดถากร, *บันทึก วิเคราะห์และวิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีของไทย*, (มูลนิธิ ศ.บุญชนะ อัดถากร เพื่อการศึกษาและวิจัยจัดพิมพ์, 2526), หน้า 161-163.

³ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯแต่งตั้งให้เป็นองคมนตรีภายหลังจากรัฐประหารในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520.

2) ปราบปรามรูปแบบของการรัฐประหารที่เป็นรูปเป็นร่างชัดเจน คือ การประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมถึงมีการเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อถวายรายงานถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

5.2 การรัฐประหารครั้งที่ 10 วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520

5.2.1 เหตุการณ์รัฐประหาร

เหตุการณ์รัฐประหารขณะนั้นมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี การรัฐประหารเริ่มมาจากปัญหาความขัดแย้งภายใน รวมถึงแผนพัฒนาประชาธิปไตยที่กินเวลานานถึง 12 ปี ส่งผลให้พลเรือเอกสงัด ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติ ทำการรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ และแต่งตั้งพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี และได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2519 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2520 ภายใต้พระปรมาภิไธย โดยมีพลเรือเอกสงัด ชลออยู่เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ต่อมาได้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้น จนกลายมาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 เมื่อพล.อ.เกรียงศักดิ์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 25 และวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520

ทั้งนี้เหตุการณ์ที่แสดงถึงความจำเป็นในการได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่การรัฐประหารนั้นปรากฏในการก่อกบฏของกลุ่มยังเติร์กเมื่อ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 ขณะนั้นมีพล.อ.เปรมเป็นนายกรัฐมนตรี ผู้ก่อการได้ทำการปฏิวัติซึ่งเป็นการก่อการที่ไม่เป็นผลสำเร็จจนกลายเป็นกบฏไป โดยที่ขณะเกิดการปฏิวัติครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯและเชื้อพระวงศ์ได้เสด็จไปยังค่ายสุรนารีตามคำกราบบังคมทูลของพล.อ.เปรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ทรงไม่เห็นด้วยกับการกบฏในครั้งนี้ เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ฝ่ายของพล.อ.เปรม⁴ แต่อย่างไรก็ดี ในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2524 ก็ได้มีการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524 โดยพล.อ.เปรม ดิณสุถานนท์

⁴ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, อ้างแล้ว, หน้า 168 – 169.

5.2.2 สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหาร

สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหารในครั้งนี้ ไม่ปรากฏเด่นชัดมากนัก เนื่องจากการรัฐประหารเริ่มเป็นไปตามรูปแบบที่ได้ก่อรูปร่างมาคือ การรัฐประหารเป็นผลสำเร็จ และคณะรัฐประหารได้เข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายรายงานต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่คณะรัฐประหารได้เตรียมไว้

5.2.3 ประเด็นข้อสังเกต

ประเด็นที่น่าสนใจในช่วงนี้คือ การกบฏของกลุ่มยังเติร์ก ที่ไม่เป็นผลสำเร็จ ได้แสดงให้เห็นส่วนที่สำคัญของการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเดิมคือ การได้รับการยอมรับ หรือแสดงว่าได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ เนื่องจากผู้ก่อการกบฏแม้ได้ทำการยึดอำนาจได้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่เนื่องด้วยพล.อ.เปรม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่สวนจิตรลดาและกราบบังคมทูลเชิญให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และเชื้อพระวงศ์เสด็จไปยังค่ายสุรนารี ทั้งนี้พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และเชื้อพระวงศ์ได้เสด็จตามคำทูลเชิญของพล.อ.เปรม⁵

5.3 การรัฐประหารครั้งที่ 11 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534

5.3.1 เหตุการณ์รัฐประหาร

ขณะนั้นมีพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรี ได้เกิดการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ นำโดยพล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ พล.อ.สุจินดา คราประยูร โดยอ้างเหตุผลดังนี้

- รัฐบาลมีพฤติกรรมทุจริต นอกราชฎีบังหลวง
- ข้าราชการการเมืองรังแกข้าราชการประจำ
- เกิดเผด็จการรัฐสภา
- การทำลายสถาบันทหารและกองทัพ อันเนื่องมาจากปัญหาในการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหาร
- การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ในคดีลอบสังหาร

⁵ เฟิ่งอ๋าง. หน้า 169.

โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้ทำการยึดอำนาจจากพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ภายหลังจากเมื่อได้ทำการรัฐประหารแล้ว คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษ และถวายรายงานถึงความจำเป็นในการดำเนินการรัฐประหารจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ⁶ และในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี รวมถึงได้มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 โดยนำรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 ขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และในวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 ได้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534 โดยนายอานันท์ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ในการรัฐประหารครั้งนี้ ได้มีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งพล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ประกาศนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับที่ครั้งประกาศตั้งจอมพลสฤษดิ์เป็นผู้รักษาพระนคร เนื่องจากเป็นประกาศพระบรมราชโองการที่ปราศจากผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ⁷ เช่นเดียวกัน

⁶ พล.อ.สุจินดา คราประยูร, “บันทึกความรู้อีกของพล.อ.สุจินดา คราประยูร”. ทำเป็นธรรม, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิคดีวิน, 2542), หน้า 390, อ้างใน เพิ่งอ้าง, หน้า 170.

⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 36 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534.

รูปภาพที่ 5.1 ประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อย
 แห่งชาติ

ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 โดยเนื้อหาใน
 รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมิได้ระบุว่านายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็น
 การเปิดโอกาสให้พล.อ.สุจินดา คราประยูรซึ่งเป็นหนึ่งในผู้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ได้เข้ามา
 เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้พล.อ.สุจินดาได้กล่าวถึงการรัฐประหารว่า มิได้มีความ
 ต้องการเป็นนายกรัฐมนตรีแต่ภายหลังกลับยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยกล่าวว่ายอมเสีย
 ลัทธิเพื่อชาติ จนนำไปสู่การสร้างควมไม่พอใจให้แก่ประชาชน และกลายเป็นการชุมนุมประท้วง

และมีการปราบปรามผู้ชุมนุมโดยกองทัพจนนำไปสู่ความรุนแรงในช่วง 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 ที่สร้างความเสียหายเป็นอย่างมาก

5.3.2 สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหาร

สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหารในครั้งนี้มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดการรัฐประหาร และส่วนที่เกิดจากเหตุการณ์ที่ตามมาจากการรัฐประหาร ดังนี้

1) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศพระบรมราชโองการ แต่งตั้งหัวหน้ารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยที่มิได้มีผู้ลงนามสนองรับพระบรมราชโองการ ซึ่งเป็นกรณีเดียวกับการลงพระปรมาภิไธยตั้งจอมพลสฤษดิ์ เป็นผู้รักษาพระนคร โดยไม่มีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

2) ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์รัฐประหารแล้ว ได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง อันเนื่องมาจากการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของพล.อ.สุจินดา ซึ่งเกิดเหตุความรุนแรงทางการเมืองครั้งใหญ่ครั้งหนึ่งของประเทศไทย และพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พล.อ.สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น กับพล.ต.จำลอง ศรีเมือง แกนนำผู้ชุมนุมเข้าเฝ้าเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2534 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชกระแสรับสั่งในครั้งนี้ได้มีการเผยแพร่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั่วประเทศ หลังจากนั้นในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2534 พล.อ.สุจินดา คราประยูรก็ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้นายอนันต์ ปันยารชุนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2534 ตามการเสนอชื่อโดยนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น⁸ ในเหตุการณ์ครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงมีบทบาทที่ชัดเจนในการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองอีกครั้ง⁹

⁸ ชาลวิทย์ เกษตรศิริ, 60 ปี ประชาธิปไตย : ลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองไทย 2475-2535, เอกสารประกอบการสัมมนาเนื่องในโอกาส 60 ปี ประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535, หน้า 142. อ้างใน นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, พระผู้ปกเกล้าประชาธิปไตย : 60 ปีสิริราชสมบัติกับการเมืองการปกครองไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 172.

⁹ เพิ่งอ้าง, หน้า 171.

5.3.3 ประเด็นข้อสังเกต

ประเด็นข้อสังเกตในการรัฐประหารครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศพระบรมราชโองการ แต่งตั้งหัวหน้ารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ โดยที่มิได้มีผู้ลงนามสนองรับพระบรมราชโองการนั้น ซึ่งจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ได้เกิดคำอธิบายถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เมื่อเกิดการรัฐประหาร ดังนี้

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้อธิบายถึงอำนาจอธิปไตยของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทยว่า อำนาจอธิปไตยนั้นก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 อยู่ที่พระมหากษัตริย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วพระมหากษัตริย์ก็ทรงสละอำนาจนั้นมาให้ประชาชน ด้วยการพระราชทานรัฐธรรมนูญแล้วลดพระองค์ลงมาอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยทรงใช้อำนาจนั้นแทนปวงชน ซึ่งถือว่าในทางกฎหมายนั้นพระมหากษัตริย์และประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมกัน เมื่อมีการรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญ อำนาจอธิปไตยก็กลับคืนสู่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นเจ้าของเดิมมาก่อน และเมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อขอให้ทรงลงพระปรมาภิไธย ก็เท่ากับพระมหากษัตริย์สละอำนาจกลับคืนมาที่ประชาชน¹⁰

2) การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และพล.อ.สุจินดา คราประยูร เข้าเฝ้าฯ นั้น เป็นการให้พระราชอำนาจทั่วไปของพระมหากษัตริย์ ในส่วนที่มิได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่ง Watter Bagchot ผู้ทรงคุณวุฒิในทางรัฐศาสตร์กล่าวไว้ได้แก่ พระราชอำนาจที่จะทรงได้รับการปรึกษาหารือจากรัฐบาล (The Right to be Consulted) พระราชอำนาจที่จะทรงสนับสนุนรัฐบาล (The Right to Encourage) และพระราชอำนาจที่จะทรงตักเตือน (The Right to warn)¹¹

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงให้พล.อ.สุจินดา และพล.ต.จำลอง เข้าเฝ้าฯ นั้น เป็นการให้พระราชอำนาจโดยทั่วไปในส่วนของ พระราชอำนาจที่จะทรงตักเตือน (The Right to Warn) คือ พระราชอำนาจที่พระมหากษัตริย์ที่จะทรงตักเตือนรัฐบาลในการบริหารบ้านเมือง เนื่องจากในขณะที่เข้าเฝ้าฯ นั้น พล.อ.สุจินดา ยังคงเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ พระราชอำนาจในส่วนนี้บางครั้งอาจมิได้มีการแสดงออกหรือเปิดเผยสู่สาธารณชนมากนัก เพราะบางเรื่องอาจเป็นการตักเตือนเป็นการภายในระหว่างพระมหากษัตริย์กับคณะรัฐมนตรี แต่ในกรณีเมื่อเกิด

¹⁰ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547)

¹¹ ชงทอง จันทรางศุ, อ้างแล้ว, หน้า 60.

เหตุการณ์ความสงบในบ้านเมืองขึ้น เช่นเมื่อเกิดเหตุการณ์จลาจลทางการเมืองเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 เหตุการณ์เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พลเอกสุจินดา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น และพลตรีจำลอง ผู้แทนฝ่ายที่เรียกร้องทางการเมือง และผู้เกี่ยวข้องเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โดยมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า¹²

“.....ก็ขอให้ท่าน โดยเฉพาะสองท่าน พลเอกสุจินดาและพลตรีจำลอง ช่วยกันคิด คือ หันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน เพราะว่าเป็นประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของหนึ่งคนสองคน เป็นประเทศของทุกคน ต้องเข้าหากันไม่ใช่เผชิญหน้ากัน แก้ปัญหาเพราะว่าอันตรายมีอยู่ เวลาคนเราเกิดความบໍาเลียดปฏิบัติกรรณแรงต่อกัน มันลืมหูลืมตาทำก็ไม่ว่าดีกันเพราะอะไร แล้วก็แก้ปัญหาวะไร เพียงแต่ว่าจะต้องเอาชนะ แล้วก็ใครจะชนะ ไม่มีทางชนะ อันตรายทั้งนั้น มีแต่แพ้ คือต่างคนต่างแพ้ ผู้ที่เผชิญหน้าก็แพ้ แล้วแพ้ที่สุดคือประเทศชาติ ประชาชนจะเป็นประชาชนทั้งประเทศ ไม่ใช่ประชาชนเฉพาะใน กรุงเทพมหานคร ถ้าสมมติว่ากรุงเทพมหานครเสียหาย ประเทศก็เสียหายทั้งหมด แล้วจะมีประโยชน์อะไรที่จะทนงตัวว่าชนะ เวลาอยู่บนกองสิ่งปรักหักพัง.....”

ภายหลังจากที่ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้เข้าเฝ้าฯพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วนั้น เหตุการณ์ความสงบก็ค่อยๆคลี่คลายลง โดยพลเอกสุจินดาตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในที่สุด จากพระราชดำรัสที่ทรงพระราชทานแก่ผู้นำทั้ง 2 ฝ่ายจะเห็นว่า เป็นการเตือนสติให้เห็นถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่ประเทศชาติบ้านเมือง และประชาชนทุกคนมิใช่แค่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

พระราชอำนาจทั้ง 3 นั้นมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญ แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีว่า แม้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น พระมหากษัตริย์ยังคงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในส่วนนี้อยู่โดยที่มิได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

¹² เฟิงอ้าง, หน้า 151.

5.4 การรัฐประหารครั้งที่ 12 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549

5.4.1 เหตุการณ์รัฐประหาร

ภายหลังจากเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ.2534 ได้มีการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทำการร่างรัฐธรรมนูญ จนนำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และการเลือกตั้งในปี 2544 ได้สร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมือง โดยมีการกุมอำนาจในสภาแต่เพียงพรรคเดียวคือพรรคไทยรักไทย ซึ่งกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในสังคม จนกระทั่งการเลือกตั้งทั่วไปในพ.ศ.2548 พรรคไทยรักไทยได้คะแนนเสียงจากประชาชนอย่างมากมาย จนเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเป็นเผด็จการรัฐสภา ความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาล ผลประโยชน์ทับซ้อน การครอบงำองค์กรอิสระ รวมถึงจริยธรรมทางการเมืองของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น นอกจากนี้พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ยังมีข้อกังขาถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่นในกรณีการทำบุญที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2548 มีผู้สังเกตว่าตำแหน่งที่ พ.ต.ท.ทักษิณนั่ง โดยปกติเป็นที่ของพระมหากษัตริย์ จนสำนักพระพุทธศาสนาต้องออกมาชี้แจงว่าสำนักพระราชวังเป็นผู้ออกแบบพิธีการทั้งหมด และความขัดแย้งระหว่างนายสนธิ ลิ้มทองกุล กับ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ในเรื่องการดำเนินรายการ “ลูกแกะหลงทาง” ของนายสนธิจนนำไปสู่การเกิดขึ้นของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่นำโดยนายสนธิ และเกิดเป็นกระแสการต่อสู้ที่แบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายหนึ่งสนับสนุน พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ และฝ่ายที่ต่อต้าน โดยทั้งสองฝ่ายต่างมีความพยายามในการดึงสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาเกี่ยวข้องในการต่อสู้ทางการเมือง ฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังมีการขอพระราชทานนายกรัฐมนตรีตาม มาตรา 7 ซึ่งเกิดเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางถึงความเหมาะสมของการนายกรัฐมนตรีพระราชทาน มีการอ้างอิงกับกรณีนายกระราชทานคือ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างกัน เพราะในปี 2514 การพระราชทานนายสัญญาเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีนายกรัฐมนตรี เพราะพลโทถนอมได้ลาออกจากตำแหน่ง แต่ในกรณีนี้ยังมีนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งอยู่ เมื่อสถานการณ์บ้านเมืองเกิดความวุ่นวายมากขึ้น และ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ปฏิเสธที่จะลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี สุดท้ายจึงนำไปสู่การรัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คปค. นำโดยพล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน โดยมีข้ออ้างในการรัฐประหารดังนี้¹³

- รัฐบาลปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคม อย่างไม่เคยมีมาก่อนคณะรัฐประหารนี้ได้ดำเนิน

¹³ ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, อ้างแล้ว, หน้า 39-40.

- การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
- การทุจริต มิชอบในการบริหารประเทศ

การรัฐประหารเริ่มขึ้นในค่ำวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 พล.อ.สนธิได้เป็นผู้นำในการยึดอำนาจจากรัฐบาล ซึ่งขณะนั้นพ.ต.ท.ดร.ทักษิณปฏิบัติภารกิจอยู่ต่างประเทศ คณะรัฐประหารได้เข้ายึดธรรมเนียมรัฐบาล และสถานีโทรทัศน์โดยทำการเชื่อมสัญญาณกับสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ขณะที่ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร รักษาการนายกรัฐมนตรี ได้ออกแถลงการณ์สถานการณ์ฉุกเฉินในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผ่านดาวเทียม จากประเทศสหรัฐอเมริกา เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 แต่เมื่ออ่านแถลงการณ์ได้ 3 ฉบับ ก็มีกำลังทหารพร้อมอาวุธกลุ่มหนึ่งบุกเข้าไปยังสถานีฯ พร้อมออกคำสั่งให้หยุดการแพร่ภาพโดยทันที เป็นผลให้เจ้าหน้าที่สถานีฯ ต้องตัดสัญญาณการแถลงข่าวลงทันที หลังจากนั้นสถานีโทรทัศน์ทุกช่องได้ถูกเชื่อมสัญญาณกับโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย และมีการเปิดเพลง “ความฝันอันสูงสุด” จกระทั่งมีการอ่านแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองฯ ถึงการยึดอำนาจในครั้งนี้ และคณะปฏิรูปการปกครองฯ พร้อมด้วยประธานองคมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในเวลาประมาณเที่ยงคืน เพื่อถวายรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ที่มา : <http://www.generalprem.com/news.html>

**ภาพที่ 5.2 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
โปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พร้อมด้วยคณะปฏิรูปฯ เข้าเฝ้าฯ
ในคืนวันที่ 19 กันยายน 2549 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต**

การรัฐประหารในครั้งนี้สร้างปรากฏการณ์หนึ่งคือ ในเช้าวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2549 มีประชาชนออกมาให้กำลังใจมอบดอกไม้ ถ่ายรูปรดน้ำและทวาทที่ดูแลความเรียบร้อยอยู่ตามจุดต่างๆ ของประเทศ จนมีหลายคนกล่าวว่าเป็นการรัฐประหารที่เรียบร้อยที่สุด และในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ก็ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2549

นอกจากนี้ การรัฐประหารครั้งนี้ยังเป็นครั้งแรกที่มีการนิรโทษกรรมคณะผู้ก่อการรัฐประหาร โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2549 มาตรา 37¹⁴ เนื่องจากการนิรโทษกรรมคณะผู้ก่อการรัฐประหารในอดีตที่ผ่านมา จะออกเป็นการพระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนดแตกต่างหากจากรัฐธรรมนูญ

¹⁴ มาตรา 37 บรรดาการกระทำทั้งหลาย ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึด และควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ของหัวหน้า และคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมตลอดทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำ

5.4.สถาบันพระมหากษัตริย์กับการรัฐประหาร

การรัฐประหารในครั้งนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงถูกดึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทางการเมือง ทั้งก่อนการรัฐประหารและภายหลังเกิดการรัฐประหาร ดังนี้

1) ก่อนการรัฐประหารในครั้งนี้ ประเทศชาติมีความวุ่นวายทางการเมืองเป็นอย่างมาก และมีการชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งมีการขอพระราชทานนายกรัฐมนตรียกพระที่นั่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้พิพากษาประจำศาลสำนักงานศาลยุติธรรม ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2549 ว่า

"ข้าพเจ้ามีความเดือดร้อนมากที่อะอะอะไรก็ขอพระราชทานนายกฯพระราชทาน ซึ่งไม่ใช่การปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าไปอ้างมาตรา 7¹⁵ ของรัฐธรรมนูญ เป็นการอ้างที่ผิด มันอ้างไม่ได้ มาตรา 7 มี 2 บรรทัดว่า อะไรที่ไม่มีในรัฐธรรมนูญ ก็ให้ปฏิบัติตามประเพณีหรือตามที่เคยทำมา ไม่มี เขาอยากจะได้นายกฯพระราชทานเป็นต้น จะขอนายกฯพระราชทาน ไม่ใช่เป็นเรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองแบบ ขอโทษ พุดแบบมั่ว แบบไม่มีเหตุมีผล.."

จากพระราชดำรัสข้างต้น แสดงถึงการให้คำอธิบายเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในเรื่องการขอพระราชทานนายกรัฐมนตรียก

ดังกล่าว หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ว่าเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อน หรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง

¹⁵ มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นประธานสภาคนหนึ่ง และเป็นรองประธานสภาคนหนึ่งหรือหลายคนตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ให้นำความในมาตรา 6 มาใช้บังคับแก่การพ้นจากตำแหน่งของประธานสภา และรองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยอนุโลม

ให้ประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และการแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

2) การเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ของคณะปฏิรูปการปกครอง เพื่อทำการถวายรายงานถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีพล.อ.เปรม प्रधानองคมนตรีร่วมเข้าเฝ้าด้วย

5.4.3 ประเด็นข้อสังเกต

ข้อสังเกตที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหารในครั้งนี้ คือ

1) การขอนายกรัฐมนตรีพระราชทาน โดยมีการกล่าวอ้างถึงการพระราชทาน นายกรัฐมนตรีสมัชชาสามัญ ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างกันเนื่องกรณีนายสถูญานัน เป็นช่วงที่จอมพลถนอมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเดินทางออกนอกประเทศ ทำให้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่างลง แต่ในกรณีของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณนั้น เป็นกรณีที่นายกรัฐมนตรียังคงมีอยู่ ยังไม่ลาออกจากตำแหน่ง ทำให้ไม่สามารถใช้เป็นกรณีเทียบเคียงกันได้

2) การรัฐประหารในครั้งนี้ เป็นการรัฐประหารที่มีรูปแบบที่ชัดเจน โดยเป็นการรัฐประหาร ที่ทำตามจารีตที่วางไว้ โดยการยึดอำนาจการปกครอง นิกรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์เพื่อถวายรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2549 โดยที่การรัฐประหารในครั้งนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอย่างมาก

5.5 บทสรุป

การรัฐประหาร 4 ครั้งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ จะเห็นจารีตประเพณีทางการรัฐประหาร ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน การเริ่มค่อยๆ ปรากฏจารีตประเพณีในการรัฐประหารมากขึ้น ในครั้งแรกๆของการรัฐประหารนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ยังทรงพระเยาว์และทรงศึกษาอยู่ต่างประเทศ เมื่อเสด็จกลับประเทศไทยแล้ว ก็ยังทรงไม่ปรากฏบทบาทที่ชัดเจนมาก เนื่องจากยังทรงพระเยาว์และฝ่ายการเมืองค่อนข้างมีอำนาจมาก ทำให้ยังไม่ปรากฏกระบวนการสร้างรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีในการรัฐประหาร ที่ชัดเจน

แต่อย่างไรก็ดี แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ จะมิได้ทรงอยู่ประเทศไทยแต่ในครั้งแรกของการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ คือ การรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2490 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชหัตถเลขา แสดงความพอพระราชหฤทัยแก่คณะรัฐประหาร ที่มีได้เกิดการเสียเลือดเนื้อของคนไทย และถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการรัฐประหารที่เริ่มมาจากการกลัวภัยคุกคามที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงนำไปสู่ข้ออ้างส่วนหนึ่งของการรัฐประหาร

จากการเกิดการรัฐประหารครั้งต่างๆ ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการรัฐประหาร โดยในช่วงแรกนั้นยังมีได้ปรากฏรูปแบบที่ชัดเจนของการรัฐประหารกับพระราชอำนาจ ของพระมหากษัตริย์ในช่วงที่เกิดการรัฐประหาร การกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ที่เกิดขึ้นในการรัฐประหารนั้นมิได้เกิดขึ้นในครั้งต่อมาของการรัฐประหาร เนื่องจากในการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 ที่ไม่มีการลงนามของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และมีได้มีการอ้างพระบรมราชโองการในการประกาศแต่งตั้งให้จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี รวมถึงไม่มีการลงพระปรมาภิไธยในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญทันที หลังการรัฐประหาร แต่รัฐประหารครั้งนี้ก็สำเร็จลงและสามารถบริหารบ้านเมืองต่อมาได้ แสดงให้เห็นว่า ในครั้งนี้ยังมีได้มีความชัดเจนในการก่อรูปแบบของการรัฐประหาร และยังไม่มีความชัดเจนในส่วนของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการรัฐประหาร เนื่องจากในแต่ละครั้งที่เกิดการรัฐประหารในนั้น มิได้มีรูปแบบที่คล้ายกันเท่าไรนัก และมีได้มีการอ้างถึงพระมหากษัตริย์ในทุกครั้งที่เกิดการรัฐประหารขึ้น อาจเนื่องจากเป็นช่วงที่สถาบันพระมหากษัตริย์ห่างหายไปจากสังคมไทยเป็นเวลานาน

ช่วงเวลาที่เริ่มปรากฏรูปแบบที่ชัดเจนขึ้นในการรัฐประหาร คือ ช่วงการรัฐประหารโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 เริ่มปรากฏรูปแบบว่า เมื่อจะทำการรัฐประหารต้องกระทำการเช่นใดบ้าง ซึ่งจะเห็นได้จากการทำการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ เมื่อทำการรัฐประหารแล้วจอมพลสฤษดิ์ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งจอมพลสฤษดิ์เป็นผู้รักษาพระนคร รวมถึงในยุคนี้เป็นยุคที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทในสังคมไทยเป็นอย่างมาก

หลังจากการรัฐประหารโดยจอมพลสฤษดิ์ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจมากขึ้น จะเห็นได้จากการแนะนำบุคคลให้กับคณะทหารที่เข้าเฝ้ากราบทูลสถานการณ์บ้านเมือง จนมาสู่การวางรากฐานการรัฐประหารที่อาศัยความชอบธรรมจากพระมหากษัตริย์ ในรูปแบบของการเข้าเฝ้า การขอคำแนะนำต่างๆ รวมถึงการยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้อยู่และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทน จนท้ายสุดนำไปสู่การสร้างรูปแบบของการรัฐประหารที่เมื่อมีการรัฐประหารแล้ว ก็ต้องมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญรวมถึงเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ โดยมีแนวโน้มที่คณะรัฐประหารใดทำการรัฐประหารแล้วมิได้รับความยินยอมจากพระมหากษัตริย์ ก็เป็นอันกระทำการไม่สำเร็จและกลายเป็นกบฏไป

กล่าวได้ว่าบทบาทของพระมหากษัตริย์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศนั้น ปรากฏบทบาทชัดเจนในรัชสมัยของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลฯ นั้น มีช่วงเวลาในการดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศเพียงไม่นาน ทำให้ไม่ปรากฏบทบาทใดมากนัก แต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ พระองค์ทรงครองราชย์ในระบอบกษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย จึงมีรูปแบบพัฒนาการของพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในทางการเมือง จนกระทั่งกลายเป็นที่ยอมรับไปในที่สุด